

Sosial Tədqiqatlar Təcrübəsi

İndekslər, Şkalalar və Tipologiyalar

Fəslin Xülasəsi

- ▶ İndekslər Şkalalara qarşı
- ▶ İndeksin Qurulması
- ▶ Şkalaların Qurulması
- ▶ Tipologiyalar

İndekslər Şkalalara qarşı

▶ Oxşar cəhətləri

- ▶ Həm indekslər, həm də şkalalar dəyişənlərin ordinal (sıra) ölçüləridir.
- ▶ Həm indekslər, həm də şkalalar dəyişənlərin kompozit (bağlayıcı) ölçüləridir – bir məlumat vahidindən daha çoxuna əsaslanan ölçülərdir.

İndekslər Şkalalara qarşı

▶ Fərqli cəhətləri

- ▶ İndeks – elə bir bağlayıcı ölçü növüdür ki, o müxtəlif spesifik müşahidələri yekunlaşdırır və ranklaşdırır, eləcə də daha ümumi ölçüləri təmsil edir.
- ▶ Şkala – elə bir bağlayıcı ölçü növüdür ki, o aralarında məntiqi və empiric struktura malik müxtəlif vahidlərdən ibarətdir.

İndeks qurmağın məntiqi

İnsanların ata biləcəyi bəzi siyasi addımların növləri verilmişdir. Adətən, müxtəlif addımlar siyasi fəallığın oxşar *dərəcələrini* təmsil edir. Ümumi siyasi fəallığın indeksini qurmaq üçün biz insanlara atdıqları hər addım üçün 1 bal verə bilərik.

- Siyasi rəsmiyə məktub yazmaq
- Siyasi ərizəyə imza atmaq
- Siyasi prosesə maliyyə vermək
- Siyasi namizədə maliyyə vermək
- Redaktora siyasi məktub yazmaq
- Kimisə səsvermə planında dəyişiklik etməyə inandırmaq

Index-Construction Logic

Here are several types of political actions people may have taken. By and large, the different actions represent similar *degrees* of political activism.

To create an *index* of overall political activism, we might give people 1 point for each of the actions they've taken.

Wrote a letter
to a
public official

Signed a
political
petition

Gave money
to a
political cause

Gave money
to a political
candidate

Wrote a
political letter
to the editor

Persuaded
someone to
change her or
his voting plans

Şkala qurmağın məntiqi

Burada müxtəlif fəallıq dərəcələrini təmsil edən bəzi siyasi addımlar verilmişdir, məsələn, vəzifə üçün yarışmaq sadəcə səsvermədən daha yüksək fəallığı təmsil edir. Həmçinin, elə görünür ki, daha tələbkar addımlar atan biri həm də asan olanları da atmış olur.

Siyasi fəallığın şkalasını qurmaq üçün biz insanlara aşağıdakı "ideal" davranışların onları ən yaxşı izah etməsinə uyğun olaraq bal verə bilərik.

• Vəzifə üçün yarışmaq	xeyr	xeyr	xeyr	xeyr	bəli
• Siyasi təbliğat üçün işləmək	xeyr	xeyr	xeyr	bəli	bəli
• Siyasi təbliğata maddi yardım etmək	xeyr	xeyr	bəli	xeyr	bəli
• Səs vermək	xeyr	bəli	bəli	xeyr	bəli
	0	1	2	3	4

Scale-Construction Logic

Here are some political actions that represent very different degrees of activism: e.g., running for office represents a higher degree of activism than simply voting does. It seems likely, moreover, that anyone who has taken one of the more demanding actions would have taken all the easier ones as well.

To construct a *scale* of political activism, we might score people according to which of the following "ideal" patterns comes closest to describing them.

Ran for office	No	No	No	No	Yes
Worked on a political campaign	No	No	No	Yes	Yes
Contributed money to a political campaign	No	No	Yes	Yes	Yes
Voted	No	Yes	Yes	Yes	Yes
	0	1	2	3	4

İndekslər Şkalalara qarşı

- ▶ Şkalalar adətən indekslərdən üstündür, çünki şkalalar ölçüləcək dəyişənlərin müxtəlif vahidləri əks etdirmə intensivliyini nəzərə alır.

İndeks qurmaq

- ▶ Vahidin seçilməsi
- ▶ Empirik əlaqələrin yoxlanması
- ▶ İndex Hesablama
- ▶ Çatışmayan məlumatları idarə etmək
- ▶ İndex əsaslandırma

İndeks qurmaq

- ▶ Vahidin seçilməsi
 - ▶ Şəffaflığın əsaslandırılması
 - ▶ Tək dəyişənlik
 - ▶ Ümumi və ya Spesifik
 - ▶ Dispersiya

İndeks qurmaq

- ▶ Empirik əlaqələrin yoxlanması
 - ▶ Empirik əlaqə bir suala respondentlərin cavabları onların digər suallara necə cavab verəcəklərini güman etməyə kömək edəndə qurulur.
 - ▶ İkidəyişənli əlaqələr – iki dəyişən arasındakı əlaqə
 - ▶ Çoxdəyişənli əlaqələr – ikidən artıq dəyişən arasında əlaqə

a. Ən böyük tədris töhfəsi

	Fizik	Tədqiqatçı
əsas tibbi maraq		
Cəmi pasiyent menecmenti	49%	13%
Sadə mexanizmlər	51%	87%
	100%	100%
	268	159

b. Ədəbiyyat seçimləri

	Effektivlik	Əsaslandırma
əsas tibbi maraq		
Cəmi pasiyent menecmenti	68%	30%
Sadə mexanizmlər	32%	70%
	100%	100%
	78	349

c. Ədəbiyyat seçimləri

	Effektivlik	Əsaslandırma
Ən böyük tədris töhfəsi		
Fizik	85%	64%
Tədqiqatçı	15%	36%
	100%	100%
	78	349

a.

		Greatest Teaching Contribution	
		Physician	Researcher
Ultimate Medical Interest	Total patient management	49%	13%
	Basic mechanisms	51%	87%
		100% (268)	100% (159)

b.

		Reading Preferences	
		Effectiveness	Rationale
Ultimate Medical Interest	Total patient management	68%	30%
	Basic mechanisms	32%	70%
		100% (78)	100% (349)

c.

		Reading Preferences	
		Effectiveness	Rationale
Greatest Teaching Contribution	Physician	85%	64%
	Researcher	15%	36%
		100% (78)	100% (349)

Sadə mexanizmlərə maraq faizi

Ə n böyük tədris töhfəsi

	Fizik	Tədqiqatçı
Müayinənin effektivliyi	27%	58%
	66	12

Ədəbiyyat seçimləri

Müayinənin əsaslandırması	58%	89%
	219	130

Ə n böyük tədris töhfəsi

	Fizik	Tədqiqatçı
Müayinənin effektivliyi	51%	87%
	66	12

Ədəbiyyat seçimləri

Müayinənin əsaslandırması	51%	87%
	219	130

--- Percent Interested in Basic Mechanisms

		Greatest Teaching Contribution	
		Physician	Researcher
Reading Preferences	Effectiveness of treatments	27% (66)	58% (12)
	Rationale behind treatments	58% (219)	89% (130)

©2010 Cengage Learning

----- Percent Interested in Basic Mechanisms -----

		Greatest Teaching Contribution	
		Physician	Researcher
Reading Preferences	Effectiveness of treatments	51% (66)	87% (12)
	Rationale behind treatments	51% (219)	87% (130)

©2010 Cengage Learning

▶ Index Hesablama

1. İndeks hesablarının arzu olunan əhatəsini müəyyənləşdirin.

- ▶ Ölçünün əhatəsi üçün istək və indeksin hər məqamındaki adekvat nümunə sayı arasındakı konflikt

2. Hər bir vahid üçün indeksdə bərabər yoxsa müxtəlif çəki verəcəyinizi müəyyənləşdirin.

- ▶ Standart: əgər müxtəlif çəkilər vermək üçün inandırıcı səbəblər varsa vahidlərə bərabər çəkilər verilməlidir.

▶ Çatışmayan məlumatları idarə etmək

1. Əgər çatışmayan məlumatlarla bağlı hallar azdırsa, siz indeks qurarkən və təhlil edərkən onları istisna edə bilərsiniz.
2. Çatışmayan məlumatlarla mümkün cavablardan biri kimi davranın.
3. Çatışmayan məlumatları onların mənalarını şərh etmək üçün təhlil edin.
4. Çatışmayan məlumatlara orta məlumat və ya ədədi orta təyin edin.
5. Hesablanan dəyişənlərin proporsiyasına qiymət təyin edin.

▶ İndeks Əsaslandırma

- ▶ Vahidin təhlili – bağlayıcı ölçüyə daxil edilmiş hər bir vahidin müstəqil töhfə verdiyini, yoxsa sadəcə ölçüdəki digər vahidlərin töhfəsini təkrarladığını qiymətləndirmək.
- ▶ Xarici əsaslandırma – ölçünün, eyni dəyişənin güman edilən göstəriciləri ilə əlaqəsinin öyrənməklə, əsaslandırılması sınağı üçün proses (məsələn indeks və ya şkala)

Miqyas qurmaq

- ▶ Boqardus Sosial Məsafə Şkalası – insanların digərləri ilə müqayisədə social münasibətlərdə - müxtəlif yaxınlıq dərəcəsi – iştirak etmək istəklərini müəyyən etmək üçün ölçmə texnikası.
- ▶ Törston Şkalaları – bəzi dəyişənlərin müxtəlif göstəricilərinə “hakimlər” tərəfindən təyin edilmiş çəkilərə uyğun olaraq qurulmuş kompozit (bağlayıcı) ölçün növü.

Miqyas qurmaq

- ▶ Likert Şkalaları – sosial tədqiqatlarda müxtəlif vahidlərin müqayisəli intensivliyini təyin etmək üçün standartlaşmış cavab kateqoriyalarından istifadə ilə ölçmənin səviyyəsini inkişaf etdirmək üçün tərtib olunmuş bağlayıcı ölçü növü.
- ▶ Semantik Diferensial – elə bir sorğu formasıdır ki, burada respondentdən iki əks məsələ mənasında bir şeyi qiymətləndirməsi soruşulur.

Miqyas qurmaq

- ▶ Qatmən Şkalaları – müxtəlif diskret müşahidələrin xülasəsi və daha ümumi dəyişənləri təmsil etmək üçün istifadə olunan bağlayıcı ölçü növü.

Tipologiyalar

- ▶ Tipologiya – müşahidələrin iki və ya daha çox dəyişən üzərindəki təyinatına uyğun olaraq sinifləndirilməsi.

Chapter 6 Quiz
